

Critics Point

2018

Κρατική Όρχηστρα Θεσσαλονίκης:
ἀρχιμουσικός: Ζωή Τσόκανου
[νέα ἔλπιδοφόρος καλλ. διευθύντρια],
σολίστ: Daniel Müller-Schott, βιολοντσέλο.

41/2018.

τοῦ ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ.

ΤΗ ΝΕΑΝ ΑΡΧΙΜΟΥΣΙΚΟ Ζωή Τσόκανου, ἤδη καλλιτεχνική διευθύντρια τῆς Κρατικῆς Όρχήστρας Θεσσαλονίκης (ΚΟΘ) ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ νὰ θεωρήσω ὡς 100% προσωπική μου ἀνακάλυψη: τὴν πρωτάκουσα 28 Φεβ. 2014, ἐπὶ διευθύνσεως Μύρωνος Μιχαηλίδη στὴν Λυρική, νὰ διευθύνει σὲ...τρίτη (ἐλλείψει 4ης καὶ 5ης;) διανομὴ *Νυχτερίδα* τοῦ Γιόχαν Στράους, σὲ μία ὄχι ἀκριβῶς ἀπὸ τὶς εὐτυχέστερες ἑλληνικὲς διδασκαλίες της, μετὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἀλησμόνητην ἐκείνη τοῦ ἀείμνηστου Σπύρου Εὐαγγελιάτου (1940-2017). Γιὰ τὶς πρῶτες αὐτὲς ἐντυπώσεις μου βλ. κριτική μου ἀρ. 11/2014 στὸ *Critics Point*, καθυστερημένη ἀνάρτηση Τετάρτη, 26 Ἀπριλίου 2014, ὑπότιτλος: *Μεῖζων ἀποκάλυψη ἢ νέα ἀρχιμουσικός Ζωή Τσόκανου*. Ἐκτοτε τὴν ξανάκουσα ἀρκετὲς φορές πάντα στὴ Λυρική, χωρὶς νὰ μεταγνώσω οὐδὲ κατὰ κεραίαν γιὰ τὶς πρῶτες μου κρίσεις, καὶ καταχάρηκα μαθαίνοντας τὸ διορισμὸ της ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ΚΟΘ. Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι θὰ τὰ καταφέρει ὅπωςδήποτε καλλίτερα ἀπὸ κάποιους μουσικῶς ἀπαίδευτους καὶ πεισματάρηδες Ἀθηναίους ὁμοιοβάθμους της. Αὐτὰ ὅμως δὲν εἶναι τῆς παρούσης.

Τὸ Μέγαρο Μουσικῆς Θεσσαλονίκης, οὐσιαστικά διαλύθηκε μετὰ τὴν ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὴ θέση τοῦ καλλιτεχνικοῦ διευθυντοῦ τοῦ πανάξιου ἀρχιμουσικοῦ καὶ συνθέτου Νίκου Ἀθηναίου (δὲ μετεῖχε κἂν στὸ Δ.Σ τοῦ Μ.Μ.Θ.). Ὑπαίτιος τῆς ἀπομακρύνσεως δυσεπώνυμος ψευτοφιλόμουσος μεγαλοεπιχειρηματίας καὶ μεγαλοπασόκος, ἀνοιχτὰ ἐπαιρόμενος ὅτι εἶχε τὸ 99% τῶν ἐπιχειρήσεων του ἐκτὸς Ἑλλάδος, νεοελληνιστὶ **off-shore**. Προσωπικὲς συγκυρίες, ἔμμεσα σχετιζόμενες μὲ τὴ μουσικὴ ἀλλὰ ἄμεσα μὲ τὸ ὅτι κάποια καθάρματα ἐκλιπόντα ἐδῶ καὶ χρόνια, μὲ καταδίκασαν νὰ περάσω, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὰ στερνὰ μου ἐν Ἑλλαδιστάν, μὲ ἀποτέλεσμα σὺν τοῖς ἄλλοις νὰ μὲ ἀπομακρύνουν καὶ ἀπὸ τὴν ἀγαπημένη μου Θεσσαλονίκη, μετὰ Ἀθηναῖον, δέκα χρόνια περίπου. Λαχταροῦσα λοιπὸν νὰ ξανακούσω τὴν ΚΟΘ γιὰ τρεῖς κυρίως λόγους.

1. Γιὰ τὸ ὅτι εἶχα τόσον καιρὸ νὰ παρακολουθήσω τὴν ἐξέλιξή της: τὸν προηγούμενο καλλιτεχνικὸ της διευθυντὴ Γιώργο Βράνο, εἶχα ἀκούσει μόνον ἅπαξ νὰ διευθύνει στὸ Μέγαρο τὴν Κ.Ο.Α. καὶ, ἁμαρτία ἐξομολογημένη, δὲν μοῦ εἶχε γεμίσει μήτε μάτι, μήτε αὐτί, μήτε ψυχὴ...

2. Τὸ ὅτι αὐτὴ τὴ φορὰ ἡ ΚΟΘ, ἐρχόταν μὲ τὴ νέα της καλλιτεχνικὴ διευθύντρια, κομίστρια πολλῶν ἐλπίδων.

3. Τὸ ὅτι τὸ πρόγραμμα περιλάμβανε δύο μόνον ἔργα, τὸ πρῶτο, κοντσέρτο ἐπιλογῆς προφανέστατα τοῦ σολίστ, καὶ τὸ δεύτερο, σαφέστατα ἐπιλογὴ τῆς νέας ἀρχιμουσικοῦ, πού ἦταν φανερό ὅτι τὴν προόριζε γιὰ νὰ παρουσιάσει στὸ ἤδη διαλελυμένο (μετὰ δύο δεκαετίες Μεγάρου...) «φιλόμουσο» ἀθηναϊκὸ κοινό, τὸ πολυδιάστατο (βάθος, εὖρος καὶ ὕψος) τῶν μουσικῶν της χαρισμάτων. Οὔτε λίγο, οὔτε πολὺ τὴν Πέμπτη Συμφωνία τοῦ Σοστακόβιτς, ἔργο, ἀπὸ τὰ σπαρακτικότερα της μουσικῆς, πού ὅσο καὶ ἂν ἔχεις ἐμβαθύνει στὴν παρτιτούρα, ὅσοσδήποτε μεγάλες ἐρμηνεῖες του κι' ἂν ἔχεις ἀκούσει οἱ ἐπὶ μέρους θεματικὲς συνιστῶσες του, μικρὲς ἢ μεγάλες, εἶναι μεταξύ τους συνάψιμες κατὰ τρόπους τόσο διαφορετικῶν ἀποχρώσεων, ὥστε νὰ καθιστοῦν κάθε νέα του ἀκρόαση ἀποκαλυπτικὴ. Καὶ εἶναι ἀπλῶς ἀφελῆς ὅποιος μιλά γιὰ...«αἰσιόδοξο» φινάλε, ἀγνοώντας τὸ σπαρακτικὸ *si b* (σύμφωνοι, σε ρε μείζ.), σὲ τρομπέτες καὶ τρομπόνια, 18 μέτρα πρὶν ἀπὸ τὴ διπλῆ διαστολὴ—τέλος τοῦ ἔργου.

1. NTBOPZAK, ANTONIN [Antonín Leopold Dvořák ,1841-1904]: Κοντσέρτο γιὰ βιολοντσέλο, σι ἐλ., ἔργο 104 (1894-95). Σολίστ ὁ νεαρότατος καὶ ἐμφανισιακὰ συμπαθέστατος Daniel Müller-Schott (γ.

Μόναχο, 1976). Ήδη, από τὸ ἀρχικὸ **i. Allegro**, ὅπου τὴν ὀρχήστρα συμπάρεσυρε ὁ συγκερασμὸς σφρίγγους καὶ φανερὰ πολυδουλεμένης τεχνικῆς τῆς νέας μαέστρου, ἐκτιμήσαμε τὴν ἐντυπωσιακὴ βελτίωση τοῦ ἤχου τῶν ἐγγόρδων (ὄντως διεθνοῦς ἐπιπέδου). Δυστυχῶς δὲ σχηματίσαμε ἐπαρκῆ εἰκόνα τῆς ἐπιδόσεως τῶν πνευστῶν, ἐπειδὴ λόγοι ἀνεξέλεγκτοι ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη βούληση, μοῦ ἀπαγορεύουν πιά τὰ πανύψηλα σκαλοπάτια τοῦ Ἡρωδείου καὶ μὲ τοποθετοῦν μπροστά-μπροστά, ἐκεῖ ὅπου ἀναπόδραστα ὁ ἤχος τῶν ἐγγόρδων κατισχύει ἐκείνου τῶν πνευστῶν. Σὲ ἀντιστάθμισμα ὅμως χαρήκαμε ἕναν ὑπέροχης τεχνικῆς καὶ ὑψηλῆς ἐρμηνευτικῆς εὐαισθησίας σολίστ: καὶ ὁ παραμικρότερος ἤχος του, ἀκόμη καὶ σὲ ταχύτατα περάσματα, εἶχε ἕνα σπάνιο συνδυασμὸ λάμψεως καὶ ἀνεπίληπτης τονικῆς ἀκριβείας, πὺ χάριζε θείαν ἄνεση καὶ εὖροο ξετύλιγμα, ἀκόμη καὶ στὰ δυσκολότερα περάσματα. Στὸ πρῶτο μέρος, μεταξὺ ἄλλων χαρήκαμε τὰ τέλεια **ricochets** του τὰ μουσικότερα **crescendi** καὶ **decrescendi** του, ἀλλὰ καὶ τὸ τέλεια συγχρονισμένο **pizzicato** τῆς ὀρχήστρας καθὼς καὶ τὸν εὐγενικὰ αἰσθησιακὸν ἤχο σολίστ καὶ ὀρχήστρας στὰ τελευταῖα μέτρα τοῦ μέρους. Στὸ **ii. Adagio, ma non troppo**, σολ ἐλ., χαρήκαμε ἀναπνοὲς καὶ φραζάρισμα τοῦ σολίστ, τὸ ὠραιότατο πέρασμα τῆς ὀρχήστρας στὸ β' τμήμα **fff** καὶ, προϊούσης τῆς ἐκτελέσεως στὴν ὁλοένα καὶ μεγαλύτερη ἀφοσίωση τοῦ νέου στὴν ἰδιαιτερότητα τοῦ μουσικοῦ στοχασμοῦ, μὲ κατακλεῖδα τὸ **ppp** τοῦ σόλο φλάουτου στὴν **cadenza**. Στὸ **iii. Finale: Allegro moderato – Andante – Allegro vivo** μᾶς συνεπῆρε ἕνα σχεδὸν μοναδικὰ ἀπολαυστικὸ γρήγορο τέμπο, ὅπου ὁ σολίστ, συμπράττοντος μὲ ἀρχιμουσικὸ, θὰ λέγαμε... «σλαύϊκης» ἰδιοσυγκρασίας, ἐνθουσίασε μὲ τὴν ἰδεώδη τονικὴ του ἀκρίβεια καὶ τὴν αἴρροση μουσικότητά του στὰ ἱλιγγιδέστερα περάσματα, ἐνσωματώνοντάς τα στὸ σύνολο τῆς συμφωνικῆς συλλήψεως. Στὰ ἐνθουσιώδη χειροκροτήματα ἀνταποκρίθηκε μὲ ἕνα μόνον μπῆς, ξεχωριστοῦ μουσικοῦ κάλλους καὶ ἀνεπιτήδευτης, σχεδὸν ἀποκλειστικὰ μονοφωνικῆς γραφῆς (δίχως «διπλὲς χορδές») γιὰ σόλο βιολοντσέλο:

2. ΜΠΛΟΧ, ΕΡΝΣΤ [Bloch, Ernst, 1880-1959]: ὁ νέος σολίστ ἀνήγγειλε ἀγγλικά τὸ μπῆς ὡς *Prayer* [Προσευχή], ἀλλὰ δὲν δισταρώθηκε διαδικτυακῶς στὴ ἐργογραφία τοῦ συνθέτου—φεῦ, συνοπτικῆ. Ὅμως στὸ «*You Tube*» ἀνακαλύψαμε ἕνα, ἐπίσης ὠραιότατο τρίπτυχο, ἃς ποῦμε, γιὰ βιολοντσέλο καὶ πιάνο ὅμως, ἐξ' ἴσου θαυμαστὰ παιγμένο

ἀπὸ τοὺς Wassily (βιολοντσέλο) καὶ Nicolai (πιάνο) Gerassimez. Τίτλος: **Prayer, Supplication and Jewish Song** (ἀγγλ. Προσευχή, Ἰκεσία καὶ Ἑβραϊκὸ Τραγοῦδι ἀπὸ τὴν "*Jewish Life*." (Ἑβραϊκὴ Ζωή) τοῦ Μπλόχ. Συνεχίζοντας τὴν ἔρευνα (πάντα στὸ «*You Tube*») ἀνακαλύψαμε ὅτι ἡ Προσευχὴ ὑπῆρχε καὶ σὲ ἐκδοχὴ γιὰ σόλο βιολοντσέλο καὶ ὅτι τὸ ὅλο τρίπτυχο γράφτηκε στὸ Κλήβελαντ (Η.Π.Α.) τὸ 1925. Καὶ ὅμως τὸ Ἰσραήλ ἐξακολουθεῖ νὰ ἀγνοεῖ τὸ μεγάλο αὐτὸ συνθέτη, γιὰ φτηνὲς συνθετικὲς μετριοτήτες ὅπως ὁ Λέοναρντ Μπέρν-ταιν (**Leonard Bernstein**, 1918-1990).

3. ΣΟΣΤΑΚΟΒΙΤΣ, ΝΤΜΙΤΡΙ ΝΤΜΙΤΡΙΕΒΙΤΣ [**Шостаκόвич, Дмiтрий Дмiтриевич, 1906-1975**]: Συμφωνία ἀρ. 5, ρε ἐλ., ἔργο 47 (Ἀπρίλιος-Ἰούλιος 1937, παγκ. α' ἐκτ. Λένινγκραντ, 21 Νοε. 1937, ἀπὸ τὴ Φιλαρμονικὴ τοῦ Λένινγκραντ ὑπὸ τὸ Γεβγκένι Μραβίνσκι]. Ὁμολογῶ ὅτι ἀπὸ τοὺς πρώτους φθόγγους τοῦ ἔργου, τὰ περίφημα διαστήματα ἀνιούσης καὶ κατιούσης 6ης μικρῆς, ἡ Τσόκανου μὲ καθήλωσε τόσο, ὥστε δὲν ἄρχισα νὰ κρατῶ σημειώσεις παρὰ στὸ μέρος **iii**. τὸ ἐξαίσιον **Largo**. Στὸ ἀρχικὸ **Moderato**, μὲ συμπαρέσυρε ἡ αἰείζωη πρωτοτυπία καὶ ἀλληλουχία τοῦ θεματικοῦ ὑλικοῦ, πού πυργώθηκε σὲ μιὰ λακωνικὴ χειρονομία, ὅλο πυκνότητα ἀλλὰ καὶ περιέργως ἀποπνέουσα ἓνα ἀκατάλυτο μνημειακὸ μεγαλεῖο., ὡς τὰ καταληκτικὰ 16α πιάνο τῆς τσελέστα. Τὸ μέρος **ii**. **Allegretto**, οὐσιαστικὰ βάλς, γιὰ πρώτη ἴσως φορὰ, μᾶς φάνηκε σὰν ἐπιφανειακὰ μόνον γκροτέσκο κρυπτόγραμμα, πού σὲ κάνει νὰ ἀναρωτιέσαι γιὰ τὴ συνέχεια, τὸ **Largo**: τὰ πρώτα μέτρα του ἤδη ἀνέπεμπαν σὲ ὄραμα σχεδὸν ἀποκαλυπτικὸ, γέννημα ἐνὸς Ἑλ Γκρέκο, τὸ ἀπόκοσμο σόλο φλάουτου (ἀρ. 86 παρτ.), πρὶν ξεσπάσει λίγο ἀργότερα σὲ πανάγριο κορύφωμα **ff, fff, sfff** καὶ πρὶν σβῆσει στὰ σόλι ἄρπας καὶ τσελέστας. Στὸ πείσμα ὅσων τὸ βλέπουν ὡς ἔκφραση...«αἰσιοδοξίας», τὸ φινάλε **iv**. **Allegro moderato**, ἄρχισε σχεδὸν γκροτέσκα, σὲ τέμπο ἀνεπαισθήτως γοργότερο, ὅχι ἀπλῶς ἀναδεικνύοντας τὸν ἀξιοθαύμαστο συγχρονισμό τῆς ὀρχήστρας στὰ γρήγορα περάσματα, ἀλλὰ καταλήγοντας στὸ προσδοκώμενο τραγικότερο κορύφωμα (Ἑρῶδειο, 16.7.2018).

Λέξεις: 1083.
